

Tugitoolisportlanõ Pulga Joel timahavadsõst spordisuvõst

Kae lk 2

Käsitüümeistre Võreli Kadri and kährinahkulõ vahtsõ elo

Kae lk 3

Kuis külämiis Villi pidi sünnüpääväplaanõ

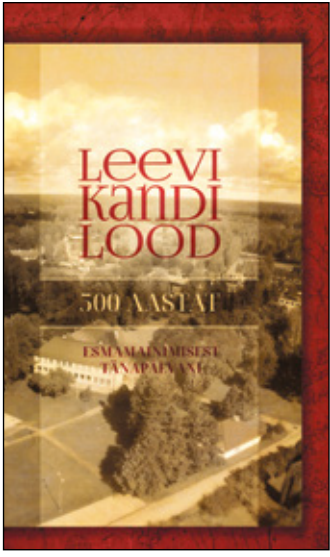
Kae lk 4

9 771406 922005

Leevi luu saiva raamatus. Kodoluu-huviliidsi lugõmislavva pääle om ildaaigu jõudnu vahtsõnõ raamat «Leevi kandi lood», kokkosäädjäs Srohmi Signe. Raamadu välläandmisõga tähüstedäs Leevi külä edimäst nimma-mist 500 aastakka tagasi. 268 leheküle pääle om kokkosäädjäs koranu Leevi kandi elopildikeisi seo ao seest kooni täämbädse pääväni. Om legende, a ka periseloliidsi inneskist aigu kujotavit juttõ. Ja muidoki kõnõldas inemiisist, kiä omma kõgõ Leevi kandin sündünü seen ja takan. Hääs lättes omma kokkosäädjäle olnu Leevi kodokandi-muusõummi korat matõrjaal ja Molovihu grupin «Leevi ajaloo laegas» alatõn 2014. aastagast jaedu mälehtüse. Raamadu pand elämä suur pääväpildikogo.

UL

Tsoorust saa suvõülikooliilin

16. põimukuu pääväl uut Võro seldsi vahtsõnõ põlvkund võro aša huviliidsi Kaika suvõülikooli matkapääväle, miä seokõrd tulõ Tsoorun.

Päiv saa algusõ kell 12 Tsooru rahvamajan, kon kuulutõdas vällä suvõülikooli rektri, kiä seokõrd om Kuslapuu Kaisa. Rektri om hariligult suvõülikooli kandiga kõüdet inemine. Tä tege väiku matka hindä jaos tähtside kotussidõ mano ja om suvõülikooli ideeline juht. Kuslapuu Kaisa om kõik uma latsõpõlvõ suvõ saatnu müüdä Tsoorun, pidä tähtsäs tuu kandi kirändusluku ja tund kõüdüst nuuri inemiisiga, kiä võrokõisi vaimu mõista pruuvva.

Kellä 12–15 saa kullõlda loengit, miä pututasõ võro kiilt, aoluku ja kultuuri. Edimädsen plokkin kõnõlas Kauksi Ülle kiränik Jaigi Juhan elost ja loo-

mingust, Tsooru juuriga keele-tiidlane Vaaba Janek lahkšas Jaigi kiränduslist kiilt ja aoluku opnu Saarõ Hipp kõnõlas umast magistritüüst – võro keele olo-kõrrast Nõvvokogodõ aol. Tõsõn plokkin kõnõlas Võrolt peri arkeoluug Laasi Beti Ugandi muinasmaakunna piirest, Vahtsõliina juuriga rahva-perändüse uurja Laugu Getter Vana-Võromaa tandsukultuurist ja kohalik miis Puksingu Marko savvusannu ülelugõmisõst.

Kellä 15 aigu nakkas ütten Kuslapuu Kaisaga matk Tsooru pääl. Pääle toda kell 17.30 tulõ jutuõdak Tsoorust peri filmite-gijä Viimse Kullariga ja kaias timä tettüt filmi «Põrgu katla-kütja».

19.30 või uuta väikut pito ja kontsõrti: üles astva Kuslapuu Kaisa, Rahmani Elo ja Jan.

Rahvamajan om päivä valla-lõ kohvitarõ, suurõmba sõõgi piät esi ütten võtma vai poodist ostma. Üritus om massulda. Oodõdu omma kõik, kiä tahtva targõmbas saia vai võro keelen häste aigu müüdä saata.

KÖRRALDAJA

Kutsõ uurmistõ

Olõmi Tarto Ülikooli eesti ja üldkeeletiidüse tiidläse ni uurimi võro ja seto perride keelepoliitikat, tuud, määndsen keelen kõnõlõsõ võro ja/vai seto kiilt mõistja inemise umatsidõga, innekkõkõ latsiga. Tuus jaos küsütelemi aastaga lõpuni võrokõisi ja setositi. Oodami miika kõnõlõma inemiisi, kiä 1) pruukva (inämbüste) ummi mitte viil täüsiälüidsi latsiga võro vai seto kiilt, 2) omma vannusõn 18–39 aastat ja vanõmb(a) omma näidega (inämbüste) võro vai seto kiilt pruuknu ja 3) omma vannusõn 40–65 ja mõistva võro ja/vai seto kiilt, a kõnõlõsõ ummi latsiga (inämbüste) eesti keelen. Küsütelemine võtt aigu puul

tunni kooni tunn ja om võro/seto keelen. Kõnõlõmi tuust, määndsen keelen ti perren esi olokkõrron kõnõldas.

Küsütelemine võetas üles (õnnõ helü) ja tuud hoiõtas ilma küsütdü inemise nimeldä TÕ eesti murdidõ ja sugulaskiili arhiivin, kost taad saa pruuki õnnõ tiidüstüü jaos.

Tulõ avida võro ja seto keele pruukmist uuri! Küsütelemise aigu olõ-i võlss vastussit.

Küsütellä võimi kas Tarton vai sino jaos hään kotussõn aoluulidsõ Võro- ja Setomaa pääl. Ossa võtmisõs vai uur-misõ kotsilõ teedüsse saami-sõs kiroda kas Plado Helenile (helen.plado@ut.ee) vai Laanõ Triinulõ (triinu.laan@ut.ee).

PLADO HELEN, LAANÕ TRIINU

Rõugõn lät kuritüühõngulidsõs

KABUNA KAILE

Eesti edimäne krimifestival tulõ Agatha Christie avvos-tajast võromaalasõ Orava Kati iistvõtmisõl 23. põimu-kuul Rõugõn. Põnõvust toova paiga pääle krimikirändüse asatundja ütten välläopnuidõ uurjidõga. Kõrraldajidõ sõnnu perrä või üllätüisigi ette tulla.

Agatha Christie kodokant om maaliinõ Devoni krahvkund ja õkva tuuperäst passis krimi-festivali kõrraldamisõs niisama kinä Rõugõ. «Mägiläisi maja om väega midsomerlik kõrts ja Ööbiguoro villa uma romanti-lidsõ hõnguga om õkva ku luu-du kelläviitii jaos,» kitt Orava Kati festivalipaiga häädüst.

Christie loomingu avvusta-ja sai Katist joba kooliopilasõ vannusõn. Timä kogen om üle 140 Christie raamadu ja tä om käünü kümnit kõrdo Inglüs-maal kuulsa kiränigu kodo-liinan Torquayn ja suvõkoton Greenwayn. Torquayn peetäs egä aasta rahvusvaihõlist Agat-ha Christiele pühendedüt festi-valli, kon pakutas pallo põnõ-vat kullõmist ja tegemist. Säält saigi Kati mõttõ luvva midägi säänest uman kodokandin kah.

Midä mass festivalilt uuta? Eestläisile miildüse Briti krimisafa ja britte kirotõdu muhekrimiluu läävä kah häste kõrda. Mille seo nii om, tuust kõnõldas festivali jututsõõrin ütten Varraku kirästüse pää-toimõndaja Kaera Krista ja

KABUNA KAILE PILT

Krimifestivali kõrraldaja Orava Kati Rõugõn Mägiläisi maja man.

krimikirändüse asatundja Mar-kinsoni Jaaniga. Filmi, raama-du ja periselo kõüdüsse võtva jutus politsei- ja piirivalvõ-ammõdi põha piirkunna uurja. Ummi krimikirändüse seen tegünüid mõttit jaga Võromaalt Plaanilt peri tõlkja Planhofi Maia, kiä om muu hulgan eesti kiilde ümbre pandnu üle küm-ne Agatha Christie raamadu.

Ööbiguoro villan pakutas festivali aigu kelläviitid. Rõugõ rahvamajan om valla-

lõ kriminaalnõ raamadulaat ja müvväs muud temä perrä kraami ni saa kaia Avinurmõ suvõtiatri krimijanti.

Ku küsü Orava Kati käest, kas tä ei pelgä, et Rõugõst saa krimiteemä vallaõ trulmisõ peräst Eesti Midsomer, vastas tä tävve kimmüsega: «Annami hindäst kõgõ parõmba, et peris krimilu-gu sääll viirdümä ei lää. Önnõs omma meil paiga pääl uurja kah, kes kõgõl silmä pääl hoit-va. A mille mitte Miss Marple'i

muudu küpär päähä panda ja Poirot' muudu vuntsi trulli aia ja esi asja uurma tulla.»

Krimifestivali kõrraldamist võtt iist MTÜ Krimiklubi, kon tege pääle Kati ütten viil säidse naist üle Eesti. Kas edimädsele krimifestivalilõ tulõ järg, tuud näütäs aig. Timahavanõ festival om pühendet Agatha Christie 135. sünnüaastapääväle. Täpsem-bält saa kavva kaia veebilehe krimifest.ee päält.

Tulõ kirriv Võro sünnüpäävä nätäl

Võro liinapäivi sisse 17.–23. põimukuuni om timahava kokko kofat hulga sündmüisi, sisseharinuist kooni vahtsõdõni. Seoastadsidõ liinapäiviga omma näütüses kokko kõüdedü perimüstandsu festival ja Võro maakunna laulupido.

Võro maakunna laulupido tulõ 20. põimukuul ja tuud peetäs Võro liinan ku jalotuskontsõrti: laulusõbra saava kullõlda kuurõ ülesastmiisi mitmõn esinemis-paigan. Jalotus nakkas Käosõ Kareli iistvõtmisõl pääle kell 16.

Perimüstandsu festivali pee-täs 22.–23. põimukuul pääl-kirä all «Juubelikihlad» ja seo om ku sissejuhatus juubeli-pido mano järgmädsel aastal, ku festival saa 30aastagadsõs. Üts kontsõrdipaik om Laulesä muusõumi huuv, tulõva laat, tandsuopitarõ ja teedüstans-minõ, niisamatõ massulda pikälavvapido, seokõrd Kandlõ aian ütten ansambliga Regatt.

PILT VÕRO LIINA FB LEHE PÄÄLT

Pilt minevääastadsõst Võro liina sünnüpäävänädälist.

Liinavõimu kingitüs Võro rah-valõ andas seokõrd Tamula-viir-se asõmõl üle Võro spordi-keskusõ staadioni pääl: sääll ast üles ansambli Smilers. Kontsõrt om massulda. Liina hällüpäävä pidolisust nõst tunnustuisi vällä-hõikaminõ: andas kätte konkur-

si «Lilleline Võro» preemiä ja Võro liina avvomärgi.

Sünnüpäävänädäli sisse jää-se ka vaskpillipäävä, mink seen om hulga kontsõrtõ ütten galakontsõrdiga 21. põimukuu õdaguspoolõ Kandlõn.

UL

Süvähaval saa söõgitidmiisi

16. põimukuul tulõ Süvähavva luudustalon teemäpäiv «Põllult patta», kon saias tutvas tsäi-ja maiguhainu kasvatamisõ, näide maikõ ja umahuisiga. Käüdas põllu pääl uma silmäga kasumist kaeman ja sis opitas hainust tsäivett tegemä.

Küllä tulõ kanõbikasvataja, kiä jaga tarkuisi ja pakk umma toodangut mekki. Päävä kuli-naarnõ korgpunkt tulõ Raigi Liilia tettüisi süükega, miä saava valmis Uma Meki märke-giga kraamist. Pääle tuu omma paiga pääl vallaõ talopuut ja kohvitarõ.

Päävast ossa võtminõ om massulda, a kõrraldaja uutva huviliidsi hinnäst Fienta kesk-kunnan sündmüse «Põllult poti» all kirja pandma.

UL

Egäleütele uma festival

Aastit es käü ma suvõl üteli festivalil, ku jättä kõrvald folkloori-festival vai vahtsõnõ bassifestival Võrol, selle et kodoliinan mõnõst ettevõtmisõst ossavõtminõ ei olõ mu meelest festivalil käümine. Festival om iks sis, ku läät paigast paika, lava mant lava mano ja panõt kongi küle kah maaha, olkõ sis telgin vai apartmendingin.

A no timahava: käve Haapsalun džässifestivalil ja lää Narva vabahusõfestivalilõ. Kai huvi pärast kultuurikavvu, kas mullõ õnnõ tunnus nii, et ümbretsõõri om maru pallo festivalõ: latsifestival, tantrafestival, arvamisfestival. Kõik kandi omma festivalõ täüs, egäleütele jakkus. Minevä nätäl olf Harjumaal naisi häälofestival ja Saarõmaal hingefestival, a seo nädäli lõpp tulõ Tafnan näütüses Kanamaja festival. Festivalisuvi jakkus, juhhuu!

KABUNA KAILE
Uma Lehe suvõtoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadress: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molvihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja: Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja: Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org, laiviorg@gmail.com

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:
Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: AS Õhtuleht Kirjastus, tellimine.ee, tel 617 7717

Hengehääd tegevä ja majanduslist api andva jutu

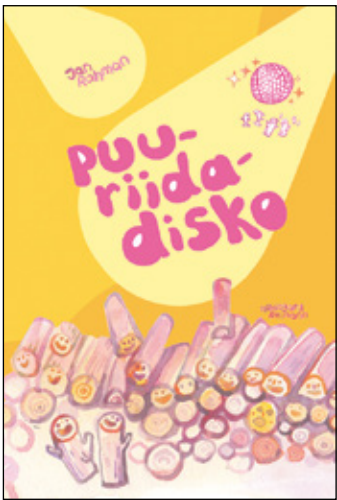
Üts perämädse ao võro kirändüse parõmbit lugusit om taa, et Rahmani Jani 14 väega mitund muudu põnõvat juttu omma saanu raamatus päälkiräga «Puuriidadisko».

Kõik, kiä omma elon puid riita pandnu, tiidvä, ku hallõ nakkas hindäst, ku suur tüü mõnõ ao pärast õkva ku lauluga lakja vaos. Tuu asõmõl, et hinnäst luutusõlda vussnäpos manada, tasos kätte võtta Rahmani Jani raamat, lukõ nimi-luku ja õkvanõ trüüst om olõman: puuhalokõisilgi nakkas tõnõkõrd ikäv ni nä tahva pito panda. Ja taa pido või käümä tõmmada kassiroisk, kiä kõgõpäält halgõ vasta ummi küüdsi higo ja sös viil riida pääl avvutsõõri tege. No es olõ periselt puuriidameistre millengi süüdü – õkva nakkas inemisel keremb, tujo lätt hääs.

Kõik jutu andva määnestki api – ni hengehääd ku ka majanduslist nõvvu. Palfodõl võromaalaisil om koskil kuuri all vai kuuri takan üts armsa põka, miä aastakümnit tagasi pästse inemise ullimuudu ofatüüst, a nüüdses om massina moodor tsipa vanas ja hõrrõs jäänü. Midä säändse armsas saanu uunikumiga tetä? Lugõgõ juttu «Põka»! Vai ku turismi-ettevõtjil lää es suvõniire müük timahavva kõgõ parõmbalõ, sös tiidku nä, et talv om iin ja sös pästvä asä vast talvõniiri, midä külmäl aol vaia: mütsü, salli, kinda, suka.

Määndsengi iän tüküs latsil iks piss sängü tulõma – taad hätä avitas raudkimmält praavita Rahmani Jani jutt «Väv-vä», miä ilmu jo 2006. aastagal. Asatundjilõ miildüs targuta,

ALLASÕ TIIA

miä om latsikirändüs ja määne kiräsõna aja täüsinemiisi asja, nigu kirof Võromaalt peri kirändüstiidläne Mattheusõ Ave lehekuu Loomingun, kon ilmu timält põhalik artikli 2024. aastaga Eesti latsikirändüsest.

Rahmani Jani jutu om kimmäs latsikirändüs sös, ku naid kuun latsõga lukõ. Täüsinemine seletäs latsõlõ valla, miä om (olf) põka, Draakoni vorst, disko, suidsusann, masu, täpe ja pupu jms, ja tuu herevüs ja põnõvus, miä timä juttõn om, tõmbas latsõ kimmäle üten, nigu määnegi sisemäne vuul mikroplasti iist pagõva kala jutun «Pagõva' kala».

Seod raamatut saava eestikeelidse vanõmba kah latsiga laapsahe lukõ, selle et jutu omma olõman ka eesti keelen.

Võro kirändüse üts tunnus om periselolinõ tagapõhi. Taad kinnüf «Puuriidadisko» autor ummi juttõ kotsilõ 31. hainakuu pääväl Võro liinan tsõõriplat-si pääl raamadu näütämisel. Lugõgõ ja uurgõ – vast tunnõti kah mõnõ aloskujo är, näütüses jutust «Vallavanõmb sai valla-noorõmbas» vai «Kunnamõtsa indiaanlasõ».

Viimädse viis aastakka olõ ma ütesttüküst kolinu. Ei olõ vaiht, kas kast omma pantu kolimismassina pääle vai kotikohvri bussi, rongi vai linnugi pääle. Kõgõ om saanu üten õnnõ seo, miä om tarvilinõ ja tähtsä, kõik üleavulinõ om jäänü maaha. Viimädse viie aasta joosul olõ ma elänü Põlvän, Rõugõ lähkün maakoton, Tarton Anneliinan, Võrol ja Põha-Saksamaal Alfeldin.

Muidoki piä ma ütlemä, et olõ huuaolinõ kolija. Kooliaol elä ma iispääväst riidini Tarton, nädälvaihtusõl olõ sõitnu Võrolõ ja sakõstõ säält edesi Rõugõhe maakodo poolõ. A suvõaol elägi Võrol vai maal. Saksamaal elli ma ütessä kuud (287 päivä, ku täpsä olla) niisamatõ väikun liinan. Kõgõ seo pääle saa üteldä, et ku üten paigan – esieranis väikun liinan – väega kavva ellä, nakkas seo sinno piirdma. Sa kasut säält vällä. Alfeldin lätõ kah küländ kitsas. Äkki või sis üldä, et mullõ ei miildü väiku liina?

Ma lihtsäle häste ei kannada, ku piä egä päiv kardohkat süümä vai ütsi ja sammu inemiisiga kardohkat süümä. Vai ku lää kõik aig ütte ja samma puuti kardohkat ostma, sis kardohkamüüjä om kõik aig üts- ja tuusama. Ja kardohka omma kõik aig üte- ja sammasugudsõ, esiki ütte- ja sammuudu määnü. Niisamatõ tund karohkamüüjä minno är ja tiid, et ma osta kõik aig ütsi ja sammu kardohkit. No saa jo viländ. Kahos väikun liinan nii om.

Parhilla elä ma puul-väikun

Suinõ spordikaeminõ

Olõ latsõst pääle sporti vahtnu ja inämb peris vallalõ tuust ei saaki. Timahavvanõ suvi om paknu musugutsõlõ gurmaani lõ sporti või-olla hariligust veidemb. Olümpiät olõ-i ja kergejõustiklaisi maailma-meistrivõistlusõ omma viil kavvõn, korvpalli Euruupa meistrivõistlusõ niisamatõ. Märkse peräkõrd vällä, et naasõ mängvä hainakuul Sveitsin jalkan Euruupa meistretitli pääle ja tuud näüdatäs telekan kah.

Ma es olõ ilmangi varõmb niipallo kaenu tuud, kuis naasõ jalkat mängva. Ku uma sösar nakaš aoviidüsses poja kõrvalt mängmä, sös ma noid mängu jo kaeman es käü. Sösarapõja mängu olõ käünü kaeman. A sösar kui kaemalda. Nüüd kai telekast, kuis naasõ omma perädi himoga platsi pääl. Piät ütlemä, et väreitiid lüüdi inämb, ku mehe noid lüvvä mõistva. Ja tõsõ võistkunna mängu tapmist olf perädi veidü. Mehekese muud ei tiiki, ku tapva vastat-sidõ mänguplaani. Ja tuu, et naasõ ommava hulga mängulid-sõmba, pand näile üten elämä.

Värtevahi ommava naisi hulgan parõmba, ku ma olõ seeni ette kujutanu: är kofati peris kõvvu pommilüuke. Saman lüüdi väreitiid sisse 20–25 miitre päält. Näi säändsit pommõ, et esi ma joht ei olõs noid kait-sa sutnu. Vastatsilõ tetti kunstligult sulusaisu ja nätä võisõ kökkõ muud kah. Nii et ma saa peris häste arvu, mille naisi-jalka om perädi popis lännü.

Väikeisi liinu seen liikõn

PARHOMENKO ELS RAHEL,
Hugo Treffneri gümnaasiumi opilanõ ja suvõvõrokõnõ

liinan. Puul tähendäs, et nii väiku seo liin Eesti mõistõn ei olõ, a ülejäänü maailma jaos külh. Vai ei saa seod esiki elämises iinpuul seletedün mõttõn nimmada, selle et ütski poodimüüjä egä joodik, kinkal om arvada aigu ümbre kaia, minno näo perrä är ei tunnõ ja mu nimme ei tiia. Või-olla omma õnnõ bussijuhi pandnu tähele, et üts suuri kompsõga tütarlats nühk nigu kellävärk kõik aig Tartu ja Võro vaiht. Üts suur parõmbus om mitmõ kodo kõrral külh: sul om kõik aig kohegi paeda, ku hing midägi muud ihkas. Põlva nakaš mullõ kah õkva pallo inämb miildüma, ku ma säält inämb es elä.

Muidoki ei olõ pääküsümüs alasi tuun, ku nimeldä sutat

kongi olla, tähtsä om iks tuu, midä sa säält paigan tiit, tegemän käüt. Õga kotussõga käävä kokko uma tegemise. Ku piä pümmehil talvõhummogil hinnäst kuuli minekis bussi pääle vidämä, sis nakkasõ Anneliina kortõrmaja mõoma ku müürü, miä pää kottal inne taivast kinni vaosõ. Sis om rõõm nädälvaihtusõs koti pakki ja lõuna poolõ põrota. Võro om minno noil kõrdul ummi abaridõ uulitsidõ ja suurõmba lumõhangõga vallaliidsi kässiga vasta võtnu, olnu nii sõbralinõ ja paknu rahhu ja vaikust.

Võro tege mu jaos parhilla huvitavas tuu kah, et ma ei tunnõ seod liina viil nii häste. Kõgõpäält tähend Võro mu jaos söögipuutõ: Maks-

market, Võromaa söögikeskus, Maxima ja Turu puut. Neo olli kotussõ, kost mi inne maalõminekit läbi kävemi. Ku meil sai Võrolõ päävari soetõdus, sis muutu mu jaos kukkivõrd liina nägo. Olku et tansaman om Haani kundistik, vai õkva tuuperäst, mõos Võro väega tasatsõlt ja kõrraperälidselt. Õkva ku juunlavvaga omma rüüpselt ja risti Tamula järvega tõmmadu uulidsa ja näide viirde säedü madala maja, mille kesken umajago Nõvvokogodõ ao kortinmajju, puutõ ja muid huunit. Tan om vuntsit keskplats, mõni park ja mõni laokilla murolapp kah. Kas pais-tus nigu egä tõõnõ Eesti liin? A ei olõ peris nii kah.

Liin ei olõ hää õnnõ tuuperäst, et säält om pallo ilosit majju üten häste kõrran aiduga. Alfeld, kon ma Saksamaal elli, olfi sääne: kinä ja väiku, a üteliidsi küländ esiolõmisõlda. Lisas seo «kardohkidõ ostmisõ värk» – esiki kõgõst ütsä kuuga nakkasõ kõik aig kõrduva näo sinno painama. No aituma, ei!

Liina tegevä hääs võimalusõ. Nii olõgi hindäette mõtõlnu, et ku ma elänü Võrol ja õnnõ Võrol, sis ma võtnu hindäle pini. Selle et mul om tunnõ, et pini-lõlõs siin kah hää ellä, olkõ pääle, et kortõrin. Saa nätä, kas no nii lätt. Tiiden hinnäst, väsi ma kotussist ja inemiisist kipõstõ, pakki ja kolli saman mõista parhillatsõs häste, nii et mõnõ aastaga pärast kiroda või-olla hoobis mõnõst Hiina suurõst liinast. Elämi, näemi.

PULGA JOEL,
võrokõnõ Pärnumaalt

Sääl om veidemb pragmaatilist miilt ja inämb mänguilla.

Ja päältkaejit olf staadioni pääl 30 000 ümbre. Tuu om Sveitsi kotsilõ küländ kõva nummõr.

Finaali jõudsõva hispaanlasõ ja ingläse, noil mõlõmbil ommava naasõ päätreeneri kah. Tähendäs, et naasõ mõistva tuud mängu egäl tasandil, ka tuud, kuis võistkunnast viimä-ne kätte saia. Ja kohtumõistjiss olli õnnõ naasõ. Jalgpallistuudion istsõ eestläisi parõmba asatundja ja nuu kõik olli naasõ. Õnnõ kommõntiirjidõ putkan istsõ mõnikõrd üts miis ka naasõ kõrväl. Tuu kokko om üts hoobis tõistmuudu pilt jalkasuvõst. Ja mehekese ommava esi süüdü tollõn, et päältkaejidõ huvi om hulga är käändnü naisi pääle.

Ku mehe mängvä, sös kõnõldas õks tuust kah, ku pallo nä palka saava. Nüüd tulõ vällä, et edimädse naasõ saava kah

joba aastapalgas ligi miljon eurot. Ega tuud veidü olõ-i, a viil om hulga maad minnä, et olõssi miisstaarõga võrdnõ.

Puulfinaalin näüdas hispaanlaisi Aitana Bonmati, mille tälle mastas miljon üte aasta palgas. Täl olf kõik aig kats sakslast man, a tä lõudse õks terävä nuka alt üte mulgu ja tsusaš säält posti kõrvälõ. 113 minutit olf mängitü, a täl olf õks viil niipallu värskit olõkit, et mängu ainumanõ pall võrku lüvvä. Bonmati olf viil mõni nätäl varramba meningiidiga sängün. Ja nüüd jõudsõ juuskõ 120 minutit. Tä om õks uma suurõ palga vällä tiinnü. Finaalin avif Bonmati edimädse väreti lüvvä ingläisile, a rohkõmb es lasta. Hispaania pruuvõs terve mängu ja viil lisaaol kah, a sös tulf penaltilüümine ja nii tuu Inglüsmaa näist jaku sai.

Süä olf õks hispaanlaisi puult, a lõpus tapõti näide il-lus mäng är. Naasõ ommava opnu mehekeisi mant, kuis tiitlit võita. Ja tuu olõ-i egä kõrd illus kaia. Ja ku Inglüse mehekese tiitlit kodu tuvva tuun asan pallo kimmämbä. Nüüd om uuta, et ingläisi siän nakkas mõni naanõ suurõmbat palka tiinnmä.

Jalkan es saa eestläisile päässä hoita, mi preilna viil ei mängi säändsel tasõmõl. Inne tulõ ingläisi hollandlannast päälük provva Sarina Wiegman eestläisi triinnmä meelütä. Tuu provva om meistres tüür-nü nii hollandlasõ ku ingläse,

asi tuu mi võistkunnaga samma tetä...

Suurõ vutikaemisõ man tohe-i hinnäst är unõta. Viisori iin võit jo uma tagaotsa lajas istu. Olõ võtnu seo suvi keskmädse tütre üten ja lännü Pärnu jõõ viirde. Tütär tege joba kats minutit planku ja üte minudi jõud tä rippu lõvvatõmbamisõ kangi kullen. Tuu om sös esä ja tütre kvaliteetaig. Hää, ku saat tütarid süäimest kittä. Perän hüppämi purdõ päält jõkkõ. A seo suvõ plaan om vanõmba tütre jõõ viirde meelütämine. Paar kõrda om tuu meil vällä kah tulnu.

Jalkan mitte, a vehkleminen sai külh umilõ üten ellä. Lehis ja Embrich tõiva kats medälit kodu. Ja Tānak om naanu jälkinä kõvva autuga võiki sõitma. Tuud näüdatäs telekan. Ja ku tütar tuu kaemisõ manu ütles, et läämi jõõ viirde, sös tulõ minnä. Ja tulõ olla rõõmsa, et lats hoolitsõs esä tervüise iist.

Muiduki om viil puio lõikaminõ ja lahkminõ, miä avitas vormin hoita. Tuud ei olõ viil peris är keelet, a tuud tulõ ilma tütre abilda tetä. Nii om lihtsämb ja egä kõik tan ilman ei olõki miiskunnatüü. Om umaette toimõndamisõ pääle kah vaia mõtõlda. Seo mul piä ainumanõ kotus, kon saa mõtõlda, et olõ perädi kõva miis ja lahu viil kirvõga puid. Tõisil ommava joba massina puid lahkman ja spordiklubi kaardikõsõ tuud edesiminekit tasa tegemän.

Soovi kõigilõ ilosat suvvõ ja hääd korilushuuao jakku!

Kähre vahtsõnõ elo vanal viisil

Urvastõ kandi käsitüumeistre Võreli Kadri tekk umas Tarto Ülikooli Villändi kultuuriakadeemiä peränditehnoloogia opikava tekstiili ala lõputüüs kährinahkust jahikottõ kogo nimega «Meeles».

No kõnõlõs tä umast tüüst ja kährinahku pruukmisõst lähkümpä.

Kuis tull' mõtõ kährinaha perimüsligust pruukmisõst uurmistüü tetä?

Tüü teemä oll' mägra- ehk kährinahast jahikoti. Kährinaha pruukmisõ uurmist oll' vaia tüü tagapõha jaos. Uurmistüü mõtõ tull' tuust, et hulga mõtseläjänahku jääs täämbädsel aol pruukmalda. Ma tei ülikoolin kõgõpäält seminaritüü, kuis mõtseläjänahku pruugitas, ja esieränis veidü löüti pruukmisvõimaluusi kährinahkulõ. Ka kitsi ja põtru nahkuga ei tii jahimehe sakõstõ mitte midägi. Lõputüüs tahtsõ ma sis tetä säändse asä, kon om mõlõmbat pruugit. Nii et mu lõputüüs tettü koti omma pääle kähri viil punahirve, mõtskitsõ ja põdra nahast. Mu tõõnõpuul om jahimiis, nii et aastidõ joosul ma kogosi noid nahku ja lasi parki.

Vannu jahikottõ arhiivin jäivä silmä kährinahast koti ja ma tahtsõ luvva midägi, miä om vana ja kombõperine, a kõlbas täämbädsä ao jahimehele kah. Kottõ kogo nimes sai «Meeles», selle et kähr om ladina keelen *meles meles*, a eesti keelen om tähendus tuu, et piämi meelen vannu jahipaunu ja eläjit, kelle nahku pruugimi.

Mille poolõst vanast säändse koti asaligu olli ja kost noid löüdä vöi?

Kährinahku pruugitigi vanast päämädselt jahikottõ tegemises. Kähri nahk om paks ja kasuk tsusk küländ palfo. Tuud om rassõ ümbre tüütä ja arva muud pruukmisvõimalust vanast tollõlõ es löüdäki. Jahikoti tekk egä miis hindäle esi ja säääl kanti nii laskmiskraami ku söögipoolist ja väist – kõkkõ, midä jahil vaia lätt. Kottõ anti edesi põlvõst põlvõ. Kährinahast kottõ om tett üle Eesti, a Eesti Rahva Muusõummi om näid korat päämidselt Lõuna-Eestist, näütüses Rõugõ ja Põlva kihlkunnast.

Kost kährinahka saa ja kuis om kähre levimisega Eestin?

Ma pruukõsõ uman tüün kottõ kährinahka. Üts noist eläjist oll' jäänü auto ala, tõnõ lasti maaha selle, et tä käve viinamarakasvatusõn kurja tegemän. Kähre om parhilla küländ hulga, a jahimihiil olõ-i huvvi tedä laskõ. Lastas õnnõ noid eläjit, kiä kongi pahandust tegevä. Üts jahimiis ütelf kähri jahtmisõ kottalõ, et timä ei lasõ elon kähri maaha, selle et tä om nii asalik elläi. Häa kuulsõga elläi miildüs kõigilõ.

Mis kottõ tegemise man kõgõ põnõvamb ja kõgõ rassõmb oll'?

Põnnõv oll' nuputa lõikit ja tetä kott naha esierälidsüse perrä, näütüses pruukõsõ ma naha loomuligu via kujondusõ man är. Kõik koti omma ummõldu käsilde, nii et ma pidi egä mulgu naaskliga ette tegemä. Tuu oll'gi vast kõgõ rassõmb, et suurõst nõglatõmbamisõst jäivä näpu halusas.

Käsitüumeistre Võreli Kadri kotti modellile sälgä säadmän.

Kuis jahimehe ni tõõsõ omma koti vasta võtnu? Kas mõni kott om joba kaubas lännü?

Ma olõ kottõ näüdänü uma kodojahtkunna miihile. Koti miildü näile, tulõvigu jaos oll' mõni nõvvuannõ kah, midä viil parõmbidõ tetä. Üttegi kotti ma viil mõnõ ei olõ.

Kooli lõpust olõ-i viil hulga aigu müüdä lännü ja kottõ tegemine oll' nii suur tüü, et nä omma veidükese nigu uma latsõ. Viil ei taha näist valla laskõ.

Kuna täämbädsel pääväl ol-das väega karvnaha pruuk-

Kährinahast kott tossava tsäikruusiga.

Jahimehekott modelli sälän.

misõ vasta, sis kuis ülepää kaia mõtseläjäst saaduist nahkust asju tegemise pääle?

Mõtseläjäde naha omma täämbädsel aol päämidselt jättüsse. Mu silmin om tuu raiskaminõ. Ma olõ esi kah eläjäkaitsja ja kimmäle ei taha ma pruuki vai kanda kaheläjäfarmist

tulnuid nahku. Mõtseläjäde puhul om tuu joba lastu eläjä väärt osa ärpruukminõ. Ma arva, et mõtseläjänahku pruukmist piät rahva sekkä viimä, et lastuise eläjäde elolõ inämb väärtüst anda.

Küsse SAARÕ HIPPI

Priinime lugu

Rubriigin kõnõldas perekunnanimmi periolõmisõst ja tähendusest.

Pallav

Seod nimme kand Eestin 45 inemist. Nimekuju Palav kandjit om alla kuvvõ. Pandmisõ kotussit om kats.

Kanepi kihlkunna Jõksi mõisan panti joba 1809. aastagal *Pallav* Kellä Juhani perrele. Hingelugõmisõn 1826 om sama pere kirän mõisarahva hulgan. Jõksi mõisa ala käevä ka Palava kařamõisa ja Palava talu, kon panti priinimi Hoop. Või arvada, et priinimi Pallav oll' sõski kah kõüdet paigapäälidse Palava kotussõnimega (1723 Kriisa vai Palava Jüri, *Kriisa od. Pallawa Jürri*).

Otõmpää kihlkunna Vidrike mõisan panti *Pallav* Palava talust peri rahvilõ. Tuu talu (1758 *Pallawa Jacob*) om tii veeren õkva inne Väikut Munamäke,

ku suurtiid piten Ilmjärvelt Otõmpääle minnä. Säääl oll' nime saajit rohkõmb ja nii tulõ vällä, et suurõmb jagu täämbädsist nime Pallav kandjist om tuu saanu Vidrike sugu-võsast. Näütüses kolisi säält üts pere 1840. aastil Kanepi kihlkunda Kruutustõ. Tartu liinan ja Järvämaal naati just Vidrikelt peri nimme kirutama ka kujul *Palaw*, 19. aastagasaa lõpul.

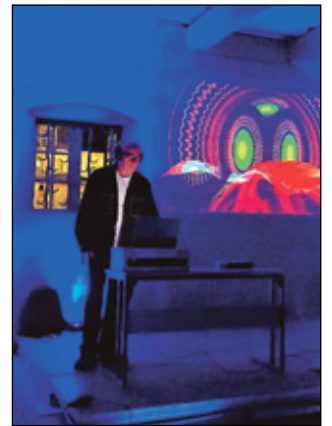
Priinime alussõs om mõlõmbal puul joba olõman lisanimi sõnast, miä käännüs võru keelen *pallav* : *palava*, vana tulõtis tegusõnast *palama*. Võrumaa inemisel olõ-i lämmä ilmaga joht palav, iks kuum om. A kiäki muu vöi pallav olla: *pallav* päiv, *pallav* sann, *pallav* ravvatükk, *pallav* lats (*palavikun*). Vana lõunaeeesti keelen iseloomustas sõna *pallav* inemist, kiä om tulidsõ loomuga: *elläv ja pallav*, *pallav inemine*. Tuust sõs ka lisanimi.

SAARÕ EVAR

SUNDELLI HARRI PILT

26. Eesti rahvamuusigatüütüüsi festivali Mooste Elohelü pääpreemiä sai ansambli Nova Lyre (pildi pääl), kon mängvä Lõunõ-Eesti juuriga noorõ muusigu. Etteantu luu kõgõ parõmba tüütüüse avvohinna sai ansambli Humin, noorõ ansambli preemiä duo nimega Näkken. Preemiä lõudligu mõttõ iist sai festivalil ansambli Kõi. Päält pääpreemjide jaeti vällä ka hulga eräpreemjit.

Muusigaplahvatus Moosten.

Mooste Elohelü muusigaplahvatus oll' edimädsä päävä üüse. Aidan mängse 1953. aastagal töösõlpuul ilma, Austraalian sündünü ja üles kasunu Eesti juuriga Muska Olev. Tä om edimäne eesti elektro-folkartist, kiä and joba 1985. aastagal Austraalian vällä mi perimüsmuusikast huugu saanu elektroonilidsõ muusiga plaadi. Tuudaigu es olõ Eestin viil säändsit imevidinit, minka muusikat elektroonilidsõlt säadi.

LAUBE KADRI jutt ja pilt

Kümme ammõtit

Pensionär URMI AILI kirotas, et läbi terve elo om tedä saatnu tüü. Kõi tull' varahadsõn latsõpõlvõn aiavillä kitsku ja lehmi karata, kolhoosipõllu pääl kõblada ja karalada man hainu küünü aia.

A tan om juttu noist suurõpõlvõ ammõtlit, midä tä om opnu vai kon tüütänü.

Ütsäs ammõt – kraamja

Et kassiiritüü puudujääki tagasi massa, naksi õdagidõ bussijaaman kraamman käümä.

Ruumin sehen oll' hää läm-mi. Hafa ja kühvliga tull' praht kokko korada ja sis põrmand likõ lapiga är mõskõ. Kõgõ

tähtsambä kotussõ olli pingialodsõ. Ülemb tull' hummoku varra jo kaema, kas kõik läügüs ja ütteri papõrd vai prahti maan ei olõ. Mõnõ tsirgusita ja tatilärägü olli vastamiilt, a muido es olõ vika.

Välän olle palfo hullõmb. Õdagidõ puhkõ külm tuul, mis keerof prahi üles – joosõ sis noil kilekottõl ja papril perrä.

Prügikasti aiva kah üle veere. Tuul aol oll' viil veidü Kustisid, kes olõs prügikastõ tühäs ten-nü.

Ku puudujääk sai är massõtus, lõpõti kraammistüü kah är.

Tõnõ kraamjaammõt kestse kah mul veidü aigu. Uma ridamajalainu kipõmbas tagasimasmisõs naksi traumapunk-

tin hummokidõ inne tüüd kraamman käümä. Säääl olli kalitori ja tüütarri põrmandu mõskõ. A meil kipsitarõn oll' kiviparketist põrmand ja et kivi parõmbahe läügüssi, õlitõdi tuud vähembält korra nädalin.

Ütskõrd pääle õlitamist lät-si jälki mõskma, a kõpskängä olli jalan. Nigu ma vähä viltu

astsõ, sattõ istukilõ maaha. Nii vallus olle, et silmist lei tulõkibõnit. Tullegi vällä, et olli hannaluu är murdnu.

Tuuga lõppi mu kraamjatädi ammõt ja põrmandu õlitaminõ lõpõtõdi kah är. Kõpskängiga ma kah inämb tüü man es käü.

URMI AILI

Vilustõ Villi sünnüpääväplaani

LIINI ENEL

Bussijaamah mafa- ja seene-kokkoostu uutminõ om sama põnnõv ja huvitav, ku vanas-tõ olf autolahvka uutminõ. Inemise tahtva aigu, et süä pehmempäs läässi, ja tähtsä om tuu kah, kiä ja midä õkva tuul pääväl tuuma tulõ. Üts-ki kõrd olõ-i kõik niimuudu, nigu olf eelä. Om vaia tunda, mis tujon inemine om, ja ku kõik klapis, võtt jutt otsa ja veereldä huu sisse.

Egä suvõ lõpus saa mäleh-tüisihe kirota peris mito vaht-sõt luku. Mineväaasta trehvisi mafaautot uutma põimukuu algusõn umakülämehe Vil-liga. Mul tullf õkva miilde, et Villil piässi nädäli peräst sünnüpäiv olõma. Vist kogo-ni juubõl. Küsse: «Villi, sul jo suur juubõl tulõman? Saat 80?» Vana ja vibaligu mehe näkko kerkü naar ja olf nätä, et timäle olf väega suurõs rõõmus, et tä mul meelen olf.

Küsse Villi käest, kas tä iks pito kah pidä, ja sõs naas tä seletämä: «Oh, ma kõnõlõ sullõ, mis juhtu. Ma tahtsõ suurõmbat pito, a nüüd tulõ vist tütre perrega leppü. Tütär käändse mu pido tuksi. Ma ütli tälle, et ma taha pito ja täpsele õigõl pääväl. Tütär küsse, kedä ma umalõ pidolõ kutsu taha. Mul olf kõik väl-lä mõtõld. Ma tiidse täpsele, kink ma kutsu ja pallo kõik tuu värk masma lätt. Et olõs süvvä, olõs juvva ja iks lus-ti kah. Ma ütli tütrele, et mu

SOONÕ MADLI TSEHKENDÜS

elo om olnu iks Vinso-Vilustõ-Veriora... Et ma sis nakkagi säält Vinso puult tulõma. Kut-su Mihkli. Tuu käü Vinnemaa-lõ ja võtt suitsu ütten. Timäle ma ütlegi, et olõ-i vaia üttegi muud kingitüst tuvva ku tuud, midä meil kõigil säält pidol vaia lätt. Khm...

Sõs ma kutsu Vello. Timä om hää jutumiis ja sõs ei piä esiki raadiot mängmä pandma. Kül mi saimi jo sovhoosiaigu timä juttõ naarda. Olf külh lori, a

hää lori. Vilustõst tulõ Sass kutsu. Tuu võtt viina ütten. Täl liigus puhast piiretüst kah. Ei tiäki, kumb parõmp olõssi... Ja noh, poodi man käü ma esi är ja osta lavva pääle midägi muud hääd. Heering piät olõ-ma!»

Tundsõ sõs huvvi, mis Villi tütär tuust plaanist kah arvaš. «No vot, nüüd tulõgi tuu, et timä mu pido är tsurksõ! Koh pand rüükmä, et mul iks vana kombõ ja vana sõbra, et kõik

puhta joodigu. Ei üttegi kõr-ralist inemist. Pruuvõ viil vasta aia, et no joodik olõ-i näist külh kiäki...»

Villi mõtõl minodi ja timä nägo läts jälleki naaru täüs: «Kuulõ, mullõ nakkas tun-duma, et tuu pido iks tulõ! Tulõ sa kah mu sünnüpääv-le! Sõs ma saa tütrele üteldä, et üts kõrralik inemine om mu pidol kah.»

Pidolõ ma iks es lää, a lilli vei külh.

Vigurinõ Juuli

Olli nuur, iks imäl kah abin egä tüü man nii kolhoosipõllu pääl ku ka tsigalan, koh mu imä tüüf. Brikatiiir tullf naisi mano ja taht-sõ, et kõik kirotanu uma nime taadõ allkirä. Kõik kirotiva iks õigõhe, nigu piät. Anti sõs papõr Kikka Juuli kätte. Timä lugi uma nime är, võtsõ sõs pleiädsi, kaiõ ümbre ja ütelf kõva helüga: «Kavva ma taad Kikast iks kirota, täämbä kirota õkva Kana Juuli!» Ja kirof kah.

Edesi sai sama tädiga viil nalla. Ollimi külä latsiga katri-santi juuskman. Imä ütelf, et minku mi iks Kikka Juuli poo-lõ kah, timä uut kõgõ katrisan-tõ. Jõudsõmi Juuli poolõ, kiä väega kitte santõ ja uursõ õkva, kelle latsõ mi olõmi. Sõs ütelf, et minku mi Sõrmusõ Leida poo-lõ kah, timä uutvat kah santõ. Kulssimi sõnna, Leida olf iks Juuli naabri.

Leida puul lasti õkva sisse ja panti meid istma ja juttu ajama, et koh mi olõmi käünü. Kүүк,

koh mi istõmi, olf väega kuum, higi nakaš õkva juuskma. Tennässimi pernaist nii, kuis meid olf opatu, ja naksimi kodo minemä, esi väega väsünü ja higidse kah.

Ku jõudsõmi välimädse ussõ mano, tõuksimi ja tõuksimi, a uss es lää vallalõ. Lätsimi küüki tagasi. Leida hiitü är, et latsõ ei saa vällä. Tullf esi kah ust tõukama. Tõuksimi ja tõuk-simi, ei midägi.

Sõs tullf takasttarõst Leida miis Äрни ja ütelf rahulikult:

«Taa om vast Kikka Juuli temp.» Ja käskse ütelf katrisan-dil kõõgiaknõst vällä ronni ja kaia, mis säält ussõ takan om.

Ussõ takan olf vana vigõl tabalukuhaagi vaihõlõ tsusat. Ku vigõl iist võet, pässi uss val-lalõ, nii saimi tulõma.

A hirm olf nii suur, et mi sandikõsõ es lää inämb ilmangi Juuli ega Leida poolõ. Pelksi-mi, et meid võidas jälki kinni panda. Sääne vikurvänt olf Kikka Juuli.

RIITSAARÕ LAINE

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Vannotütrigõ lämmä üühammõ

Ellivä kats vannatütrikku, kiä olli suurõ sõbranna. Üts aasta tullf sääne sõnnom, et mõlõmba saava viil inne aastalõppu mehele. Otsusti sis sõbranna, et tegevä üts-tõõsõlõ ütesugumadsõ kingi-tüse, lämmä üühammõ, läbi ummõldu ja kirä pääl.

Üte sõbranna pulma olli inne ja tõõnõ kinksegi täl-le kokkokõnõldu üühammõ. Tõõsõl sõbrannal läts mehele-minekiga viil veidükese aigu. Edimäne mõtõl sis, et nakka-i

tä iks nii kallist kingitüst te-gemä, kinkse viletsämbä üü-hammõ.

Kingitüs võeti vasta külh, a kingisaaja süä es olõ rahul. Tä küsse sõbranna käest: «Mille sa mullõ nii niru üühammõ kinkset?» Sõbranna kosf vas-ta: «Tiiät, mõtli, et taa su miis ei olõ suurõmb asi. Ripus sul kõik aig sälän ja ku magama jääs, vast norskas kah kõrva sisse. Nii et timä omgi sul kah nigu üühammõ iist ja sis jo ei olõ säänest kallist üühamõt vaiagi.»

TOSSU TILDA

Latsilõ

Vastus saada **üte nädäli joo-sul meiliaadrõssi pääle** latsinukk@umaleht.ee **vai postiga:** Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka **postiaadrõs**.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit välläandit.

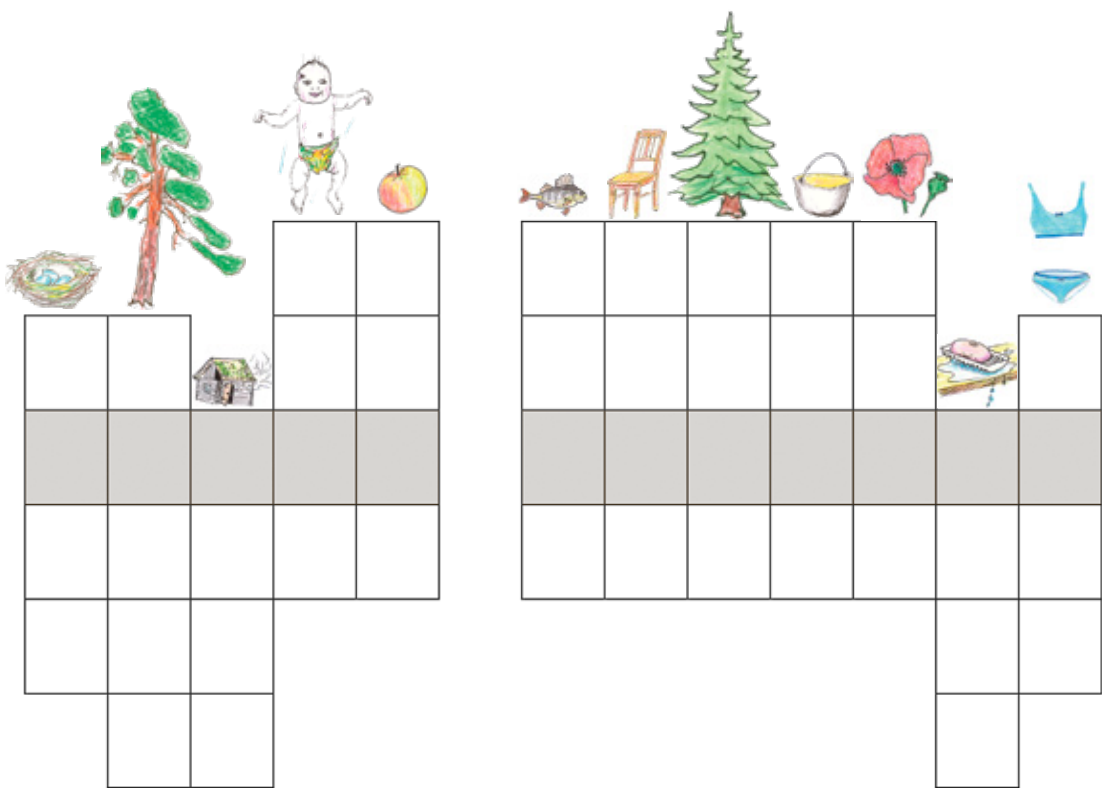
Latsinukka tugõva Võro instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: MESI.

Avvohinna saa TALII HELERI (6) Aespast.

Ku täüdät är ristsõna, saat teedä', mis päiv om täämbä.

Vastus: päiv

Muda Mari pajatus

Puhka kotoh!

Ma kuuli raadiost, et elo om nii hääs länü, et tüüd taha-i suvõl inämb kiäki tetä. Kõik tahtva õnnõ ilota ja puhada. A puhka-ma piät kotoh, saa-i kavvõnda-he sõita.

Rongijuhtõst om nii suur puudus, et rongi jääse saisma ja võit läbi Eestimaa õnnõ bus-sõga sõita. A parhilla ehitedäs Tainast Tarto pääle vahtsõt

raudtiid. Kas säält nakkasõ sõit-ma esijuhtva rongi? Kas Rail Balticu pääl, ku tuu ütskõrd piässi valmis saama, nakkasõ kah bussi sõitjit vidämä, ku rongijuhtõ ei jakku? Ildaaigu olf Taina linnujaama ümbre taivaruum üüse kinni pantu – es olõ inemiisi võtta. Hää no, et bussijuhtõ viil jakkus, muido piätki õnnõ kotoh puhkama.

MUDA MARI

Telli Uma Leht!

6 kuud – 9 €, 12 kuud – 18 €, e-arvõ püsimassuleping 1 € kuun.

tellimine.ee/umaleht, tel 617 7717.